

В.О. ІВАНЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, докторант

Організаційні засади функціонування інституту підприємництва в економіці

Мета статті - проаналізувати економічну сутність понять «інституція» та «інститут» і визначити основні відмінності між цими поняттями з позиції поглядів представників інституційної економіки, дослідити й охарактеризувати зв'язок між інституціями та підприємництвом.

Методика дослідження. Використання системного підходу дає можливість визначитися із характеристикою понять «інституція», «інститут», «актор» і «організація» та їх впливом на розвиток підприємництва.

Результати дослідження. На основі систематизації результатів світових і вітчизняних наукових досліджень традиційного інституціоналізму та нової інституційної економіки, характеристики основних трактувань понять «інституція», «інститут» та «організація», наведено найбільш загальне визначення поняття інституції та її вплив на розвиток економіки. Поряд із дослідженнями закордонних науковців розглядаються результати досліджень проблем інституційної економіки і вітчизняними вченими. Широко висвітлюється проблема впливу розвитку інституційної економіки на підприємництво в Україні та їх залежність одне від одного.

Елементи наукової новизни. Наведено основні інституції та інститути, які є ключовими у розвитку підприємництва. Надано характеристику основних інституційних механізмів, в яких функціонує підприємництво в економіці України. Також представлено поняття організації та охарактеризовано підприємництво як одну з організацій, що виступає окремою складовою інституційної економіки. Розкрито характеристики інституційної економіки та наведено їх приклади в економіці України.

Практична значущість. Отримані результати можна використовувати при підготовці аспірантів і дослідників, які вивчають інституційну економіку та функціонування в ній підприємства. Також їх можна застосовувати підприємцями і тими, хто бажає ними стати для визначення стратегії й механізмів власного розвитку. Крім цього, представлений матеріал може використовуватися для прорахунку власних перспектив при становленні підприємцем. Табл.: 2. Рис.: 2. Бібліогр.: 28.

Ключові слова: інституційна економіка; інституції; інститути; актори; організації; підприємництво.

Іванченко Віталій Олександрович - кандидат економічних наук, доцент, докторант відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: Ivanchenko_vital@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4014-0780>

Постановка проблеми. Застосування понять «інституція» та «інститут» відзначається як дуже поширене в соціальних науках останніх років, що відображає вплив положень інституціональної економіки та використання цієї концепції не тільки як економічної теорії, а й в ряді інших дисциплін, включаючи філософію, соціологію, політику та географію. Ці терміни мають тривалу історію використання в соціальних науках. Проте навіть нині в наукових колах відсутній єдиний підхід до розуміння поняття інституцій та інститутів.

Не до кінця відпрацьований підхід до визначення поняття інституцій через «складнощі перекладу» згаданих термінів спочатку на російську мову з інших мов, а потім на українську. Тому на сьогодні залишається актуальним питання аналізу економічної сутності цих понять та визначення основних

відмінностей між ними з позиції поглядів представників інституційної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За умов євроінтеграційних процесів в Україні однією з головних проблем постає питання відповідності наукової термінології вітчизняної наукової думки закордонним науковим дослідженням. Представники нової інституційної економіки завжди розмежували поняття інституції та інституту (Ronald Coase (1998) [16], Douglass North (1995) [22], Elinor Ostrom (2009) [24]). В українській науці проблемі розмежування цих питань приділяли увагу такі науковці, як М. Кармазіна [4], Т. Лозинська [6], М. Малік [9], О. Шпикуляк [14], але думки їх були протилежними. Відповідно на сьогодні питання єдиного підходу до трактування поняття «інституції» та «інститути» залишається відкритим.

Мета статті - проаналізувати економічну сутність понять «інституція» та «інститут» і визначити основні відмінності між цими по-

няттями з позиції поглядів представників інституційної економіки, дослідити й охарактеризувати зв'язок між інституціями та підприємництвом.

Методологія дослідження. Існує велика кількість варіантів інтерпретації понять «інституції» та «інститут», пов'язаних із транслітерацією, або змістом, який закладають дослідники у власні міркування. Відповідно застосування системного підходу надасть можливість визначитися з характеристикою цих понять та окремо понять «актор» і «організація», їх впливом на розвиток підприємництва.

Виклад основних результатів дослідження. Розвиток сільського господарства та його функціонування, а також діяльність різноманітних господарюючих суб'єктів у сільському господарстві здійснюється за своїми правилами, положеннями, законами. Охарактеризувати ці правила поведінки у сільському господарстві та в економіці країни в цілому можливо поглянувши на процес з позиції представників інституціоналізму. Виникнення теорії інституціоналізму було зумовлено розвитком суспільства до моменту, коли положення класичної економіки не могли дати відповіді на всі питання, що виникали.

Для засновників інституційної теорії головним завданням було дати відповідь на питання: чи щось ще спонукає підприємництво виробляти продукцію, окрім попиту на неї, та чи покупці купують товар тільки завдяки тому, що існує пропозиція? Крім цього, залишалося невирішеним питання: що таке держава і як вона впливає на попит, пропозицію та власність? Тобто інституційна економіка виникла, коли частина науковців почала давати відповідь - чому виробляють продукцію та чому її купують, чому люди бідні та багаті? [18].

Розглядаючи систему функціонування економіки, порівнюючи попит і пропозицію та протиставляючи власні погляди положенням класичної економіки й аналізуючи еволюційний процес загалом, науковці дійшли висновку, що розвиток сільського господарства, суспільства, економіки та взагалі вся еволюція відбуваються за певними правилами. Ці правила у світовому науковому товаристві визначили як інституції, а інституційна теорія набула у світі значної популярності, оскільки вона характеризує всі речі для всіх людей [17]. Серед основних представників інституційного напрямку економіки виділяються Ро-

нальд Коуз [16], Дуглас Норт [22], Еліно́р О́стром [23] і Олівер Вільямсон [27].

В основу інституційної теорії закладено три основні поняття - витрати, права власності та договори. Крім перерахованих понять в інституційній теорії наявні ще ряд інших, які представники цієї теорії трактували по-своєму, але охарактеризовані витрати, права власності та договори вважаються основними [18]. Ця зазначена економічна теорія базувалася на єдиному підході - в основі всього знаходяться інституції. Кожен із представників інституційної економіки описував інституції та інститути.

Інституції (Institutions) за Нормом [21] - це правила гри в суспільстві або, формальніше, людські вигадані обмеження, які формують взаємодію людини в політичній, соціальній чи економічній сферах.

Інституціям виділено основну ключову роль - вони впливають на все і становлять основну причину зростання в економіці [15, с. 385]. Правила, традиції, звичаї, канони, закони - це інституції, на яких базується та функціонує суспільство, й економіка зокрема. Це те середовище, в якому вона працює. Таких інституцій існує велика кількість. Тому кожний науковець, що працював із інституційною теорією залежно від досліджуваних параметрів цієї економіки по-своєму характеризував інституції [3]. Інституції створюють середовище, яке впливає на поведінку усіх, хто в ньому знаходиться і, не примушуючи суб'єктів діяти у певний спосіб, роблять іншу поведінку не вигідною, при цьому інституції виконують функцію регулюючого механізму. Проте вона ширша від економічного механізму, адже охоплює, крім економічних, ще й соціальні, психологічні, ментальні, культурні, історичні та інші аспекти [8]. На основі цих правил існують інститути (institute). Інститут - означає організацію, заклад чи нормативно-правовий акт, який працює базуючись на інституціях.

Приймаючи за основу положення традиційної інституційної економіки, можна стверджувати, що термін «institution» - це об'єкт вивчення теорії інституціоналізму, а «institute» - означає заклад чи нормативно-правовий акт. Тож основною категорією інституціоналізму виступає інституція, а інститут - термін, який використовується здебільшого в юридичній науці для позначення сукупності нормативно-правових актів, що регулюють певну сферу суспільної діяльності [7].

Науковці розділяють інститути за окремими ознаками на шість основних видів [3] (рис. 1). Серед таких: рівень формалізації; рівень унікальності; рівень управління націо-

нальною економікою; рівень регулятивності і конструктивності правил інститутів; регулювання поведінки економічних агентів; критерії інституціональних цільових орієнтирів.

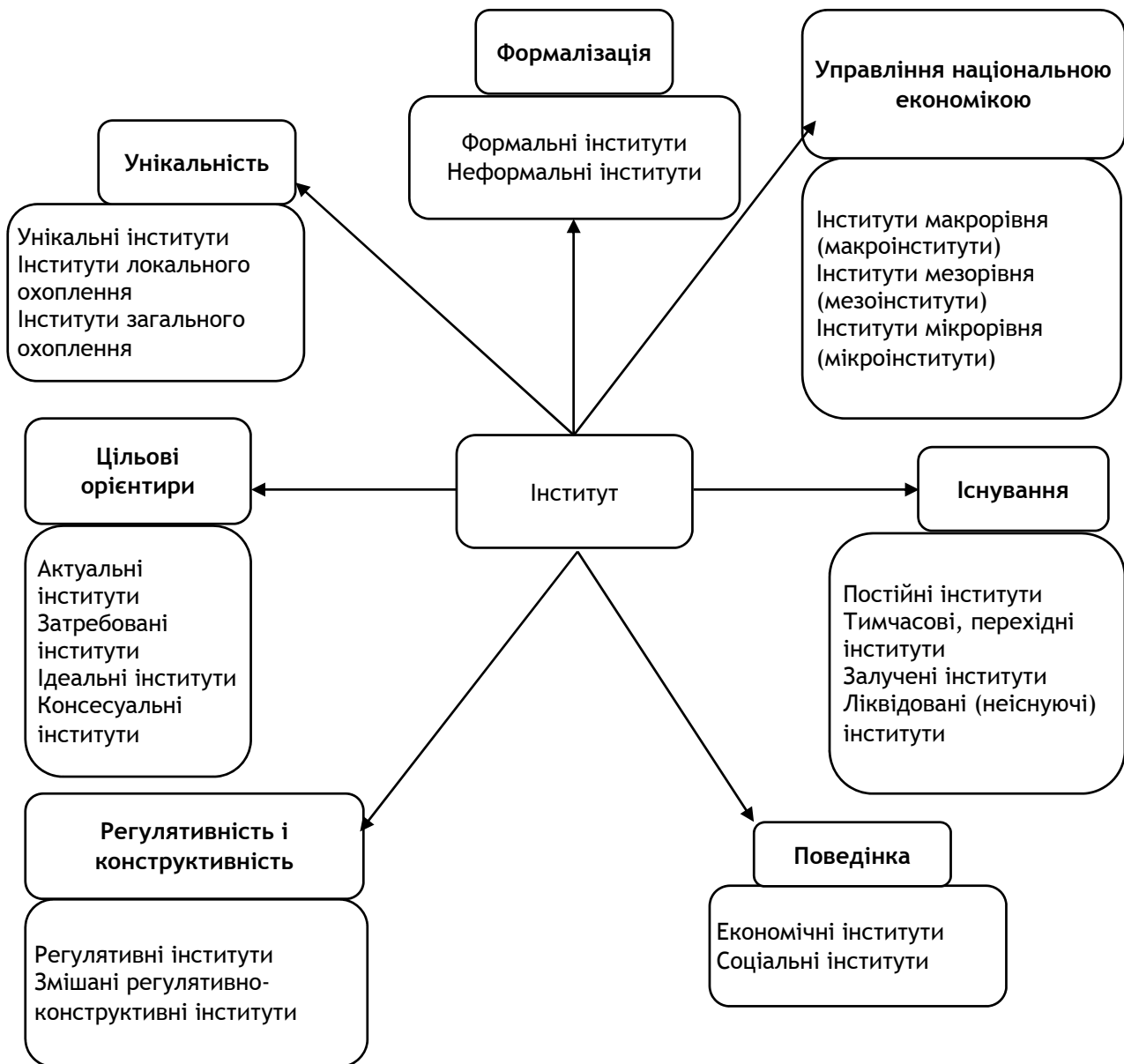

Рис. 1. Розподіл інститутів за окремими ознаками

Джерело: Узагальнено автором на основі [3].

Разом із тим видається за доцільне цю класифікацію доповнити поділом на постійні національні та залучені тимчасові інститути. Постійні національні інститути діють постійно в економіці країни та відображають її основні національні риси. Залучені тимчасові інститути з'являються в економіці тимчасово і є перехідними з інших суспільств чи економік. Такі інститути або створюються на певний час і далі перестають існувати, або перетворюються з часом на національні.

Така класифікація не вичерпна і постійно може змінюватися чи доповнюватися. Хоча

всі інститути складаються з різних комбінацій елементів, вони поєднуються між собою і з плином часу змінюються, виділяючи при цьому основні елементи, які стають домінуючими [26].

Елементи інститутів - регулятивні, нормативні, культурно-пізнавальні тощо, можуть не бути однаковими і потрапляють під вплив одне одного. Межі організаційних полів часто невизначені або слабкі, що дозволяє альтернативній логіці проникати і підтримувати розбіжні моделі поведінки [26]. Тому в деяких випадках в одному і тому ж

інституті можливі різні види поведінки та застосування різних інституцій.

За поглядами науковців, дієвими особами в інституційній економіці виступають «актори» - це можуть бути фізичні особи, національні держави й організації, створені особами та державами. По-іншому, акторами є усі суб'єкти, що мають якесь відношення до цієї економіки. Суспільство було вироблено цими потужними утвореннями. Останні склалися виключно з акторів, і навіть селян, що швидко зникають, можна було проаналізувати як окремих акторів. Соціальні зміни стали продуктом таких суб'єктів [19].

Для економіки України поняття актора досить специфічне і тільки набуває наукового вживання. Дуже часто його замінюють на поняття суб'єкт економіки. Поняття «актор» у цьому вираженні далеко не так сприймається, як це передбачено в реалістичних перспективах. Реалісти уявляють, що люди дійсно обмежені, цілеспрямовані й суверенні, а також і національні держави. Так само й організації, що походять від них. З іншого боку, соціологічні інституціоналісти припускають, що акторство - це роль або ідентичність, як у театральному світі [20]: індивідуальні актори, у цьому вживанні, мають соціально надані права й обов'язки, а соціально надані агентства представляти ці (та інші) інтереси.

Усі актори, або суб'єкти економіки, функціонують чи існують в економіці за різними формальними та неформальними правилами. Ці формальні й неформальні правила, або інституції, надають можливість суб'єктам економіки працювати на ринку та забезпечувати своє економічне життя на належному рівні. Усі формальні інституції в суспільстві закріплені на рівні законодавства, тоді як неформальні правила чи інституції не прописані й можуть включати норми культури, звичаїв, поведінки в суспільстві, соціальних звичаїв, які не підкріплені формальними законами та використовуються в суспільстві.

Як зазначає Р. Скотт, інституції складаються з регулятивних, нормативних та культурно-пізнавальних елементів [26]. Більшість науковців підкреслюють важливість регуляторних аспектів інституцій. Інституції надають загальні правила гри, які сприяють економічній, соціальній та політичній взає-

модії. Тобто вони створюють стимули для певних дій. Забезпечуючи правила гри, інституції встановлюють або змінюють стимули, впливаючи на витрати та вигоди, пов'язані з певними видами діяльності. За дослідженнями Вільямсона, формальні та неформальні інституції не є незалежними та мають тенденцію взаємодіяти, поєднуватися чи виключати одне одного [28].

На основі закріплених у суспільстві інституцій, формуються інститути. Крім того, певні типи інституцій стримують або розвивають інші інститути. Вони можуть розвивати різні інститути, входити до їх складу, або бути в складі якогось іншого інституту чи у сукупності з іншими інституціями та інститутами сформувати окремих інший інститут.

Так, інституції, що існують і функціонують окремо одне від одного й відповідають за прибуток, витрати, ініціативність, самозайнятість, систематичність, результативність, поєднуються з інститутами зайнятості, інноваційності, господарської діяльності, власності, права тощо та утворюють нові правила гри. На основі цих правил гри виникає інституція підприємницької діяльності, яка створює інститут підприємництва. Цей інститут являє собою складову інституції економічної діяльності, що формує інститут економіки (рис. 2).

Проте це не вичерпний перелік. Залежно від обставин такий може поповнюватися новими інституціями й інститутами чи деякі з перелічених вище можуть бути вилучені. Зважаючи на цілі, які визначив щодо своєї діяльності підприємець, буде обрано, за якими інституціями (правилами гри) він працюватиме. Максимізація прибутку, зменшення витрат, використання інновацій чи просто самозайнятість і бажання працювати тільки на себе і свою сім'ю виступають ключовими у застосуванні інституцій в підприємницькій діяльності. Тобто, побудова інституту підприємництва напряму залежить від бажань та цілей, які закладаються в підприємницьку діяльність. Якщо за основну ціль слугуватиме зменшення витрат у підприємницькій діяльності, то вона розвиватиметься за правилами мінімізації витрат, а коли ціль базуватиметься на застосуванні інновацій та створенні якогось інноваційного продукту в підприємницькій діяльності, тоді правила мінімізації витрат будуть відкладені, або взагалі не враховуватимуться.

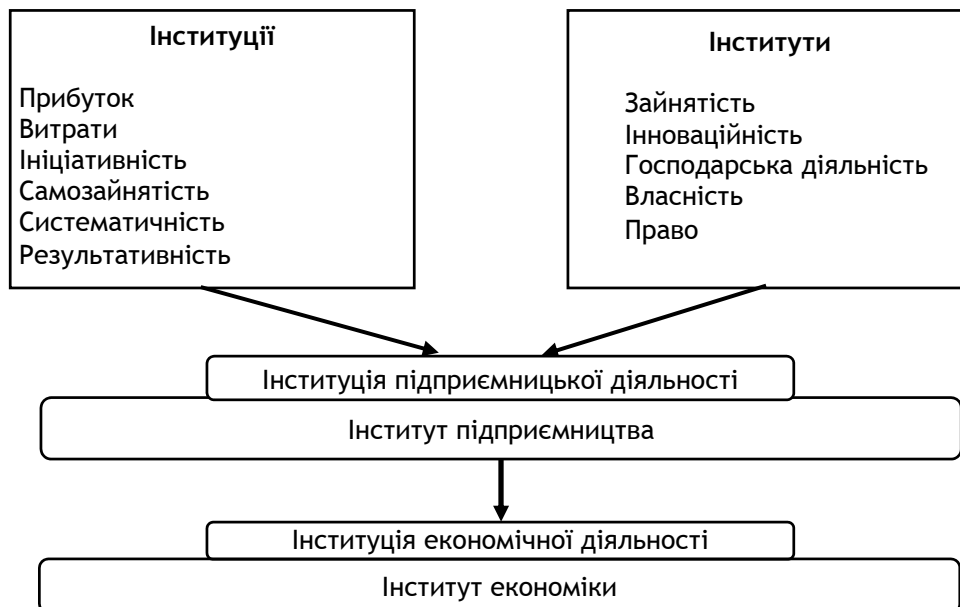

Рис. 2. Поєднання різноманітних чинників (інституцій та інститутів), які утворюють інститут підприємництва

Джерело: Розроблено на основі досліджень і методологічних узагальнень автора.

Основними чинниками, що впливатимуть на розвиток підприємництва та формування відповідних правил гри виступатимуть на-самперед цілі, визначені перед інститутом підприємництва, а вже потім - формальні й неформальні інституції, що виявляють вплив на цю підприємницьку діяльність (табл. 1).

1. Приклад залежності інституційного забезпечення розвитку підприємництва від основних чинників його формування

Основні чинники	Інституційне забезпечення
Максимізація прибутку	Правила формування прибутку
Мінімізація витрат	Правила мінімізації витрат
Самозайнятість та самореалізація	Власне задоволення
Соціальний ефект	Правила формування соціального ефекту
Інноваційність бізнесу	Правила використання нововведень та інновацій
Інші види результату чи ефекту	Правила, що формують різні результати, які закладаються в підприємницьку діяльність

Джерело: Розроблено на основі досліджень і методологічних узагальнень автора.

Усі інститути формують підприємницькі можливості, що реально впливають на здатність економічної системи реалізовувати вигоди від соціального співробітництва в рамках поділу праці.

Підприємство, як інститут, проявляється різними способами: шляхом придбання товарів та їх продажу, надання різноманітних послуг, застосування інновацій та поширення технологій з нижчими витратами у виробництві, впровадження нових товарів, навчання, а також створення нових можливостей для сповіщення потенційних покупців про наявність бажаних нових товарів і т.ін. Характеристикою підприємства слугує те, що підприємець прагне поліпшити власну ситуацію, вступаючи у вигідний обмін з іншими [25]. Підприємство постійно шукає можливості поліпшити своє станови-

ще та збільшити своє багатство, визначене в широкому сенсі. Відповідно, поліпшення становища може бути не тільки з погляду фінансів, а мається на увазі й соціальне становище, політичні та релігійні переваги в суспільстві тощо. Відповідно до цієї концепції підприємство може функціонувати в економічній, соціальній, політичній та інституційній сферах.

Функціонування підприємства, тобто існування інституту підприємства у згаданих сферах здійснюється за різними формальними та неформальними правилами (інституціями). Економічне підприємство спрямовує власну діяльність на примноження свого капіталу та отримання прибутку. За приклад цього виду підприємства слід вказати фізичні особи-підприємці й підприємства, кооперативи та інші суб'єкти госпо-

дарської діяльності, які функціонують в економіці країни.

Соціальне підприємництво прибутку не отримує і спрямовує власну діяльність у соціальну сферу на розвиток суспільства та соціуму. Його створення та функціонування керується соціальними міркуваннями - визнанням, оцінкою однолітків, зміцненням соціальних зв'язків тощо. До соціального підприємництва можна віднести освітні заклади, різноманітні громадські об'єднання, організації, що переймаються вирішенням проблем незахищених верств населення, мігрантів і біженців, безробітної молоді та людей з інвалідністю тощо.

Політичне підприємництво - це вид підприємницької діяльності осіб, вхожих до політичних установ із можливістю отримання прибутку за допомогою цих інститутів. Існу-

ють численні потенційні мотивації для політичних підприємців, включаючи грошові вигоди, безпеку роботи, владу та престиж. Усе це слугує різними видами «політичної вигоди». Держава виступає основним представником політичного підприємництва.

Останнім часом науковці виділяють інституційне підприємництво, яке свою діяльність спрямовує на забезпечення зміни до фундаментальних формальних і неофіційних правил гри або інституцій. Такі підприємці мають ресурси та здатність генерувати зміни в різних інститутах. Інституційне підприємництво може бути зумовлене різними факторами, включаючи грошову вигоду, престиж чи владу.

Проте в підходах до визначення підприємництва в наукових сферах України переважає економічний підхід (табл. 2).

2. Визначення поняття «підприємництво» вітчизняними науковцями

Автор	Визначення
Амосов О. [1, с. 4]	Самостійна, творча та ініціативна діяльність, пов'язана з генерацією й освоєнням новаторських ідей, оволодінням перспективними факторами розвитку, здійсненням нових комбінацій факторів виробництва і обігу, розробкою якісно нових технологій і товарів, пошуком прибуткових сфер вкладення інвестицій і способів кращого задоволення попиту споживачів
Андрійчук В. [2, с. 47]	Самостійний суб'єкт господарювання, який має права юридичної особи і здійснює свою діяльність (виробничу, комерційну, науково-дослідну) з метою одержання прибутку
Малік М., Шпикуляк О. [10]	Самостійна, ініціативна діяльність, метою якої є отримання прибутку та повне задоволення потреб населення. Суспільно-економічне явище, основний чинник суспільного виробництва, яке включає землю, працю, капітал, інформацію, приводить у рух і надає йому дієвості ринковий механізм
Саблук П. [11]	Ініціативна, самостійна, новаторська та ризикована діяльність з виробництва продукції, виконання робіт та кінцевою метою якої є отримання прибутку
Колот В., Рєпіна І., Щербина О. [5]	Особлива інноваційна діяльність, яка у відповідних історичних і соціально-економічних умовах стає домінуючою, що в остаточному підсумку забезпечує всьому суспільному відтворенню необхідну динаміку

Джерело: Розроблено автором за матеріалами [13].

Таке ж визначення і затверджено на законодавчому рівні в Господарському кодексі України, де зазначено: «Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [12].

Усі вказані види підприємництва як інституту можуть працювати лише в умовах якогось ринкового середовища, такого, що здатне забезпечити конкурентні умови для подальшого розвитку та надати інформацію

про рівень отриманих вигід чи прибутку, їх вид, рівень понесених витрат ресурсів і капіталу для отримання запланованих вигід, смаки та уподобання споживачів послуг чи товарів тощо. Проте і саме ринкове середовище, або інститут ринку, може функціонувати лише завдяки підприємству, яке формує попит і пропозицію товарів, послуг та капіталу.

Висновки. Зважаючи на наведене вище, можна стверджувати, що економічна категорія «інститут» залежить від категорії «інституція». Інституції - це правила, які впливають на поведінку учасників ринку (акто-

рів), а інститути - це система правил і норм, що базуються на поєднанні різноманітних інституцій. Інституції можуть набувати різної форми й у суспільстві формувати різноманітні інститути, чи створювати різноманітні організації (підприємства, державні органи, суспільні організації), або можуть функціонувати у вигляді законів чи нормативно-правових актів, чи інших правил. Одним із таких інститутів в економіці країни виступає підприємство, яке охоплює всі їх види -

Список бібліографічних посилань

1. Амосов О. Ю. Фермерство як форма підприємництва в аграрній сфері. *Агросвіт*. 2008. № 8. С. 4-6.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
3. Болдирєва Л. М. Розвиток агропродовольчого сектора економіки України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. 414 с.
4. Кармазіна М., Шурбована О. «Інститут» та «інституція»: проблема розрізнення понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 4. С. 10-19.
5. Колот В. М., Рєпіна І. М., Щербина О. В. Підприємство: організація, ефективність, бізнес-культура. Київ : КНЕУ, 2009. 463 с.
6. Лозинська Т. М. До проблеми вживання термінів інститут і інституція в контексті інституціонального аналізу. *Бізнес інформ*. 2014. № 7. С. 8-13.
7. Лопатинський Ю. М., Кишак В. І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. 248 с.
8. Лопатинський Ю. М., Тодорюк С. І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 220 с.
9. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Лузан О. Ю. Інститути й інституції у розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2013. № 4. С. 86-93.
10. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК*. 2006. № 4. С. 3-10.
11. Саблук П. Т. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва. Київ : ІАЕ, 1999. С. 250-254.
12. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Голос України*. 2003. 27 лют. С. 49-50.
13. Усюк Т. В. Інституційні засади розвитку сільського підприємництва : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Житомир, 2014. 238 с.
14. Шпикуляк О. Г. Інституції аграрного ринку: монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 480 с.
15. Acemoglu D., Johnson S., Robinson J. Institutions as a fundamental cause of long-run growth. *Handbook of economic growth*, 2005, № 1. P. 385-472.
16. Coase R. The new institutional economics. *The American Economic Review*. 1998. 88.2: 72-74.
17. David H. Why is Institutional economics not institutional? *The American Journal of Economics and Sociology*. Vol. 21. no. 3. July 1962. P. 309-17.
18. Ménard C., Shirley M.. The contribution of Douglass North to new institutional economics. *Institutions, property rights, and economic growth: the legacy of Douglass North*. Cambridge University Press, Cambridge. 2014. P. 11-29.
19. Meyer J. Reflections on institutional theories of organizations. *The Sage handbook of organizational institutionalism*. 2008. P 790-811.
20. Meyer J. The effects of education as an institution. *American journal of Sociology*. 1977 Jul 1;83(1). P. 55-77.
21. North D. Institutions. *Journal of economic perspectives*. 1991. № 5.1. P. 97-112.

економічні, соціальні, політичні та інституційні. Підприємництво розвивається базуючись на різноманітних інституціях та інститутах. Крім того, кожна окрема підприємницька діяльність має різний їх набір, який залежить від кінцевої мети підприємництва. У цьому переліку формальні інституції (що затверджені законодавчо) залишаються завжди постійними, тоді як неформальні - можуть змінюватися чи доповнюватися.

References

1. Amosov, O.Yu. (2008). *Fermerstvo yak forma pidpryyemnytstva v ahrarniy sferi* [Farming as a form of entrepreneurship in the agrarian sphere]. *Ahrosvit*, 8, pp. 4-6 [In Ukrainian].
2. Andriichuk, V.H. (2002). *Ekonomika ahrarnykh pidpryyemstv: pidruchnyk* [Economics of agricultural enterprises: a textbook]. [In Ukrainian].
3. Boldyrieva, L.M. (2017). *Rozvytok ahroprodovolchoho sektora ekonomiky Ukrayiny: teoriya, metodolohiya, praktyka: monohrafiya* [Development of agro-food sector of the Ukrainian economy: theory, methodology, practice: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
4. Karmazina, M. & Shurbovana, O. (2006). "Instytut" ta "instytutsiya": problema rozriznennya ponyattya ["Institute" and "institution": the problem of distinguishing concepts]. *Politychnyi menedzhment*, 4, pp. 10-19 [In Ukrainian].
5. Kolot, V.M., Riepina, I.M., & Shcherbyna, O.V. (2009). *Pidpryyemnytstvo: orhanizatsiya, efektyvnist, biznes-kultura* [Entrepreneurship: organization, efficiency, business culture]. [In Ukrainian].
6. Lozynska, T.M. (2014). Do problemy vzhivannya terminiv instytut i instytutsiya v konteksti instytutsionalnoho analizu [The problem of the use of the terms institute and institution in the context of institutional analysis]. *Biznes inform*, 7, pp. 8-13 [In Ukrainian].
7. Lopatynskiy, Yu.M. & Kyfiak, V.I. (2014). *Rozvytok ahrarnoho sektora natsionalnoyi ekonomiky na instytutsiynykh zasadakh: monohrafiya* [Development of the agrarian sector of the national economy on institutional basis: monograph]. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t [In Ukrainian].
8. Lopatynskiy, Yu.M. & Todoruk, S.I. (2015). *Determinanty staloho rozvytku ahrarnykh pidpryyemstv: monohrafiya* [Determinants of sustainable development of agrarian enterprises: monograph]. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t [In Ukrainian].
9. Malik, M.Y., Shpykuliak, O.H., & Luzan, O.Yu. (2013). *Instytuty y instytutsiyi u rozvytku intehratsiynykh protsesiv v ahrarniy sferi* [Institutions and institutions in the development of integration processes in the agricultural sphere]. *Ekonomika APK*, 4, pp. 86-93 [In Ukrainian].
10. Malik, M.Y. & Shpykuliak, O.H. (2006). *Rozvytok pidpryyemnytstva v ahrarnomu sektori ekonomiky* [Development of entrepreneurship in the agrarian sector of the economy]. *Ekonomika APK*, 4, pp. 3-10 [In Ukrainian].
11. Sabluk, P.T. (1999). *Reformuvannya ta rozvytok pidpryyemstv ahropromysloвого vyrobnytstva* [Reforming and development of agricultural enterprises]. (pp. 250-254). Kyiv: IAE [In Ukrainian].
12. Hospodarskyi kodeks Ukrayiny [Economic Code of Ukraine]. (2003). *Holos Ukrayiny*, 27 February, pp. 49-50 [In Ukrainian].
13. Usiuk, T.V. (2014). *Instytutsiyni zasady rozvytku silskoho pidpryyemnytstva* [Institutional principles of rural entrepreneurship development]. *Candidate's thesis*. Zhytomyr [In Ukrainian].
14. Shpykuliak, O.H. (2009). *Instytutsiyni ahrarnoho rynku: monohrafiya* [Agrarian market institutions: monograph]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

22. North D. The new institutional economics and third world development. In: *The new institutional economics and third world development*. Routledge. 1995. P. 31-40.

23. Ostrom E. Doing institutional analysis digging deeper than markets and hierarchies. In: *Handbook of new institutional economics*. Springer, Boston, MA. 2005. P. 819-848.

24. Ostrom E. Understanding institutional diversity. *Princeton university press*. 2009. 357 p.

25. Parker S. The economics of entrepreneurship: What we know and what we don't. *Foundations and Trends in Entrepreneurship*. 2005. Vol. (1). P. 1-54.

26. Scott R. et al. Institutional theory: Contributing to a theoretical research program. *Great minds in management: The process of theory development*. 2005. № 37.2005. P. 460-484.

27. Williamson O. The new institutional economics: taking stock, looking ahead. *Journal of economic literature*. 2000, № 38.3. P. 595-613.

28. Williamson O. The vertical integration of production: market failure considerations. May. 1971, № 61. P. 112-23.

15. Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. (2005). Institutions as a fundamental cause of long-run growth. *Handbook of economic growth*, 1, pp. 385-472 [In English].

16. Coase, R. (1998). The new institutional economics. *The American Economic Review*, 88 (2), pp. 72-74 [In English].

17. David, H. (1962). Why is Institutional economics not institutional? *The American Journal of Economics and Sociology*. Vol. 21, no. 3, pp. 309-17 [In English].

18. Ménard, C. & Shirley, M.M. (2014). The contribution of Douglass North to new institutional economics. *Institutions, property rights, and economic growth: the legacy of Douglass North*. Cambridge University Press, pp. 11-29 [In English].

19. Meyer, J.W. (2008). Reflections on institutional theories of organizations. *The Sage handbook of organizational institutionalism*, pp. 790-811 [In English].

20. Meyer, J.W. (1977). The effects of education as an institution. *American journal of Sociology*, 83 (1), pp. 55-77 [In English].

21. North, D.C. (1991). Institutions. *Journal of economic perspectives*, 5.1, pp. 97-112 [In English].

22. North, D.C. (1995). The new institutional economics and third world development. *The new institutional economics and third world development*. (pp. 31-40). Routledge [In English].

23. Ostrom, E. (2005). Doing institutional analysis digging deeper than markets and hierarchies. *Handbook of new institutional economics*. (pp. 819-848). Springer, Boston, MA [In English].

24. Ostrom, E. (2009). *Understanding institutional diversity*. Princeton university press [In English].

25. Parker, S.C. (2005). The economics of entrepreneurship: What we know and what we don't. *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 1, pp. 1-54 [In English].

26. Scott, R., et al. (2005). Institutional theory: Contributing to a theoretical research program. *Great minds in management: The process of theory development*, 37.2005, pp. 460-484 [In English].

27. Williamson, O.E. (2000). The new institutional economics: taking stock, looking ahead. *Journal of economic literature*, 38.3, pp. 595-613 [In English].

28. Williamson, O. (1971). The vertical integration of production: market failure considerations. 61, pp. 112-23 [In English].

Ivanchenko V.O. Organizational fundamentals of functioning of the entrepreneurship institute in economy

The purpose of the article is to analyse the economic essence of concepts of "institution" and "institute" and identify the main differences between these concepts from the views of the institutional economy's representatives, as well as to explore and characterize the relationship between institutions and entrepreneurship.

Research methods. Using a systematic approach gave an opportunity to determine characteristics of concepts of "institution", "institute", "actor" and "organization" and their influence on the development of entrepreneurship.

Research results. On basis of systematization of the results of world and national scientific researches of traditional institutionalism and new institutional economy and characteristics of basic interpretations of concepts of "institution", "institute", "actor of institutional economy" and "organization", the most general interpretation of a concept of institution and its influence on the development of economy were given. Along with the research of foreign scientists, the results of studies of problems of institutional economy and domestic scientists were presented. The problem of influence of institutional economy's development on the entrepreneurship in Ukraine and their dependence on each other was widely covered.

Elements of scientific novelty. According to the research, the main institutions and institutes that are key in the development of entrepreneurship were identified. It was shown the description of the main institutional mechanisms, in which entrepreneurship in the Ukrainian economy functions. The concept of organization and characterization of entrepreneurship as one of the organizations serving as a separate component of the institutional economy was also given. The characteristics of the "actors" of the institutional economy were revealed and given, and examples of them in the Ukrainian economy were shown.

Practical significance. The practical value of the article is that the results obtained can be used in the preparation of graduate students and researchers studying the institutional economy and functioning of entrepreneurship in it. Moreover, the research can be used by entrepreneurs and those who have willingness to become entrepreneurs for determining their own development strategies and mechanisms. This material can also be used to calculate your own prospects for becoming an entrepreneur. Tabl.: 2. Figs.: 2. Refs.: 28.

Keywords: institutional economy; institutions; institutes; actors; organizations; entrepreneurship.

Ivanchenko Vitalii Oleksandrovych - candidate of economic sciences, associate professor (docent), competitor for doctor's degree of the department of entrepreneurship, cooperation, and agro-industrial integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)

E-mail: ivanchenko_vital@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4014-0780>

Иванченко В.А. Организационные основы функционирования института предпринимательства в экономике

Цель статьи - проанализировать экономическую сущность понятий «институция» и «институт» и определить основные различия между этими понятиями с позиции взглядов представителей институциональной экономики, исследовать и охарактеризовать связь между институциями и предпринимательством.

Методика исследования. Использование системного подхода даёт возможность определиться с характеристикой понятий «институция», «институт», «актер» и «организация» и их влиянием на развитие предпринимательства.

Результаты исследования. На основе систематизации результатов мировых и отечественных научных исследований традиционного институционализма и новой институциональной экономики, характеристики основных трактовок понятий «институции», «институт» и «организация», приведено наиболее общее определение понятия институции и их влияние на развитие экономики. Наряду с исследованиями зарубежных ученых результаты исследований проблем институциональной экономики и отечественными учеными. Широко освещается проблема влияния развития институциональной экономики на предпринимательство в Украине и их зависимость друг от друга.

Элементы научной новизны. Приведены основные институции и институты, которые являются ключевыми в развитии предпринимательства. Надана характеристика основных институциональных механизмов, в которых функционирует предпринимательство в экономике Украины. Также представлено понятие организации и охарактеризовано предпринимательство как одна из организаций, что выступает отдельной составляющей институциональной экономики. Раскрыта характеристика актеров институциональной экономики и приведены их примеры в экономике Украины.

Практическая значимость. Полученные результаты можно использовать при подготовке аспирантов и исследователей, которые изучают институциональную экономику и функционирование в ней предпринимательства. Также их можно применять предпринимателями и теми, кто желает ими стать для определения стратегии и механизмов собственного развития. Кроме этого, представленный материал может использоваться для просчета собственных перспектив при становлении предпринимателем. Табл.: 2. Илл.: 2. Библиограф.: 28.

Ключевые слова: институциональная экономика; институции; институты; актеры; организации; предпринимательство.

Иванченко Виталий Александрович - кандидат экономических наук, доцент, докторант отдела предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)

E-mail: ivanchenko_vital@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4014-0780>

Стаття надійшла до редакції 23.08.2019 р.

Фахове рецензування: 10.09.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Иванченко В. О. Організаційні засади функціонування інституту підприємництва в економіці. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 109 – 117.

* * *

Новини АПК

Тимофій Милованов провів брифінг щодо земельної реформи

20 вересня 2019 р. Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Тимофій Милованов разом зі своїм заступником Тарасом Висоцьким провели брифінг, де відповіли на ключові питання щодо запровадження земельної реформи.

Так, Тимофій Милованов зазначив, що завдання влади - створити дійсно однакові умови для всіх громадян, забезпечити кожного рівним правом розпоряджатися своєю землею та мати за неї справедливу ціну.

“Я хочу наголосити - ми не запускаємо обіг землі, адже він вже є. Ми хочемо вивести його з тіні, зробити його прозорим та забезпечити однакові правила гри для всіх українців”, - зазначив Тимофій Милованов.

Міністр також підкреслив, що для запровадження земельної реформи важливо створити дієві механізми боротьби з “чорними” грошима, зокрема через ретельний моніторинг потенційних покупців, законності й чистоти їх грошей.

“Нам потрібно знати, хто є кінцевим власником та покупцем української землі, маємо зробити так, щоб гроші працювали на Україну. В разі виникнення сумнівів щодо прозорості продажу ми будемо додатково перевіряти покупця та походження його грошей”, - зазначив він.

У ході брифінгу заступник Міністра Тарас Висоцький визначив три важливі аспекти, які треба забезпечити для запуску прозорого і чесного ринку землі.

“В першу чергу ми налаштовані закріпити переважне право купівлі землі за фермерами, які на ній працюють та обробляють її. Також плануємо розробити справедливий механізм державної підтримки тим, хто її дійсно потребує, та в кого немає доступу до великих капіталів. Окрім того, до запуску ринку землі ми маємо провести ефективну реформу геокадастру, прибрати всі тіньові схеми та забезпечити його прозорість на 100%”, - зазначив Тарас Висоцький.

Довідково. Громадське обговорення проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення” доступно за посиланням: <https://bit.ly/2m1aFzj>.

Прес-служба Мінекономіки